

*Araştırma Makalesi / Research Article*DOI: <http://dx.doi.org/10.29064/ijma.1007570>.

Yükseköğretimde Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik İnceleme: Karma Yöntem Araştırması

Muammer Maral¹¹ Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi/ Milli Savunma Üniversitesi, İstanbul, Türkiye / muammermaral@hotmail.com

Özet: Bu araştırmanın amacı açık öğretim sisteminin kalitesine ve sistemin sorunlarına ilişkin öğretim elemanları ve öğrencilerin algılarını belirlemek, sistemin geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunmaktır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem desenlerinden olan yakınsak desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmının örneklemini açıköğretimde öğrenim gören 1191 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel kısmının çalışma grubu ise açıköğretimde öğrenim gören 32 öğrenci ile açıköğretimde görev yapan 10 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Nicel verilerin toplanmasında kapalı uçlu anket yöntemi, nitel verilerin toplanmasında görüşme yöntemlerinden biri olan açık uçlu anket yöntemi kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde frekans, yüzde gibi istatistiksel analizler, nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında açıköğretim sisteminin kalitesine yönelik, sistemin geliştirilmesine yönelik, kalite standartlarına yönelik, sistemin akreditasyonuna yönelik olmak üzere dört ana bulgu elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda açıköğretim sisteminin geliştirilmesi gereken yöner, kalite standartları ve açıköğretimde akreditasyonun avantajları katılımcı görüşlerine göre tespit edilmiştir. Açıköğretim sisteminde özellikle kalite kültürü benimsenmelidir. Gerek açıköğretim yükseköğretim kurumları gerekse de YÖK tarafından kalite teminine yönelik politikalar geliştirilmelidir. Kalitenin temin edilmesinde de dünyada uygulanan standartlar incelenmeli buna uygun değerlendirme sistemi kurulmalıdır. Açıköğretimde kaliteyi sağlamada standartlar belirlenmeli ve uygulanması yönünde denetleme ve izleme politikaları geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Açıköğretim, Kalite, Türkiye.

JEL Sınıflandırması: I21, I23

ORCID: 0000-0002-2055-5711

Başvuru Tarihi: 09.10.2021

Kabul Tarihi: 01.01.2022

Bu Makaleye Atıf İçin: Maral, M. (2022). Yükseköğretimde Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik İnceleme: Karma Yöntem Araştırması. *International Journal of Management and Administration*, 6(11), 1-22.

Examining the Quality of the Open Education System in Higher Education: A Mixed Method Research

Muammer Maral¹¹ PhD Student, Marmara University, National Defence University, İstanbul, Turkey / muammermaral@hotmail.com.

Abstract: The aim of this research is to determine the perceptions of the instructors and students about the quality of the open education system and the problems of the system, and to make suggestions for the development of the system based on the opinions of the individuals in the system. The parallel design, which is one of the mixed method designs in which quantitative and qualitative methods are used together, was used in the research. The sample of the quantitative part of the research consists of 1191 students studying in open education. The study group of the qualitative part consists of 32 students studying in open education and 10 lecturers working in open education. Closed-ended questionnaire method was used in collecting quantitative data, and open-ended questionnaire method was used in collecting qualitative data. Statistical analyzes such as frequency and percentage were used in the analysis of quantitative data, and descriptive analysis method was used in the analysis of qualitative data. In the findings of the research, four main findings were obtained: for the quality of the open education system, for the development of the system, for the quality standards, and for the accreditation of the system. As a result of the research, the aspects that need to be developed in the open education system, the quality standards and the advantages of accreditation in open education were determined according to the views of the participants. Policies for quality assurance should be developed by both open education higher education institutions and YÖK. In order to ensure quality, the standards applied in the world should be examined and an appropriate evaluation system should be established. Standards should be determined in ensuring quality in open education and supervision and monitoring policies should be developed for their implementation.

Keywords: Higher Education, Open Education, Quality, Turkey.

JEL Classification: I21, I23

ORCID: 0000-0002-2055-5711

Received Date: 09.10.2021 / **Accepted Date:** 01.01.2022

How to Cite this Article: Maral, M. (2022). Yükseköğretimde Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik İnceleme: Karma Yöntem Araştırması. *International Journal of Management and Administration*, 6(11), 1-22.

GİRİŞ

Dünyada yükseköğretimde öğrenim gören öğrenci sayısı yıldan yıla artış göstermektedir. Yalnızca öğrenim gören öğrenci sayısı artmamakta, yükseköğretim kurumlarının sayısında da ciddi artışlar yaşanmaktadır. Dünya Bankası'nın 2020 verilerine göre yükseköğretim düzeyinde tüm dünyada brüt okullaşma oranı 1970 yılında %9.7 iken 2019 yılında bu oran yaklaşık %39'a yükselmiştir. 1970 yılından 1996 yılına kadar olan 26 yıllık dönemde brüt okullaşma oranı %61 artış göstermişken, 1996 yılından günümüze bu oran yaklaşık %150'lik bir artış göstermiştir (World Bank, 2020). Yükseköğretimdeki öğrenci sayılarında da dünyada çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Hemen hemen her ülkede eğitim düzeyi yükselmiş, hatta günümüzde Güney Kore, Singapur, İrlanda, ABD gibi ülkelerin toplam nüfusunun %30'u yükseköğretim düzeyinde eğitim almıştır. Hem gelişmiş hem de az gelişmiş ülkelerde eğitim seviyesi yükselmiş ve bu yükseliş devam etmektedir (Our World in Data, 2010). Dünyada yükseköğretimdeki bu gelişmeler birçok sebebe bağlanabilir. Bu durumun temel sebepleri teknolojinin ilerlemesi, ülkelerin ekonomik olarak gelişmesi, eğitimin öneminin kavranması, ülkeler arasındaki rekabet sayılabilir. Yükseköğretimdeki bu gelişim beraberinde yükseköğretimin farklı modellerini de ortaya çıkarmıştır. Bunlardan birisi de açıköğretim modelinde eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır.

Dünya'da birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de yükseköğretim düzeyinde açık öğrenimde öğrenci sayılarında artış söz konusudur. Türkiye'de yükseköğretimde öğrenim gören öğrencileri yarısından fazlası açıköğretimde öğrenim görmektedir. Türkiye'deki toplam 207 üniversitenin üçte birinden fazlasında açıköğretim öğrencileri bulunmaktadır ve çeşitli açıköğretim programlarında eğitim verilmektedir. (YBYS, 2021). Onlarca üniversitede milyonlarca öğrenciye hizmet veren açıköğretim kurumlarının ve programlarının kalitesinin tartışılması kaçınılmaz bir durumdur. Çünkü eğitim, sadece bireyin kendisini ilgilendirmeyen toplumun bütününe ilgilendiren önemli bir olgudur. Belawati (2010) ve Thorpe (2003)'e göre uzaktan eğitim kurum sayılarında ve uzaktan eğitimde öğrenim gören öğrenci sayılarındaki hızlı artış uzaktan eğitim kurumlarının kalitesi yönünde endişelere yol açan bir unsurdur.

Uzaktan ve açıköğretim kurumlarının büyüklüğü ve boyutu gitgide artmaktadır ve uzaktan eğitim kurumları çeşitli kurslar ve programlar sunmaktadır (Gaebel vd., 2014). Hatta önümüzdeki yıllarda e-öğrenmeye dayalı uzaktan öğrenme ve açıköğretim sisteminin on beş kat büyüyeceği tahmin edilmektedir. Özellikle yükseköğretimde teknolojinin gelişmesi, yükseköğretim kurumlarının öğrencilerin ihtiyaçlarını daha geniş çapta karşılayarak, klasik öğrenme yöntemlerinin değişiminin devam edeceği ileri sürülmektedir (European Commission, 2013).

Teknolojinin gelişmesi, bireylerin hem çalışma hem de öğrenim görmesi, eğitimin yaşam boyu devam eden bir faaliyet olması gibi nedenlerden dolayı açıköğretim sistemi sürekli olarak büyümektedir. Türkiye'de 2021 yılı itibarıyla yükseköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin %53'ü açıköğretimde öğrenim görmektedir (YBYS, 2021). Daniel (1996)'e göre aktif olarak lisans düzeyinde yüz binin üzerinde öğrencisi bulunan uzaktan eğitim kurumları "mega üniversite" olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de de açıköğretim düzeyinde mega üniversite bulunmaktadır. Anadolu Üniversitesi 2021 yılı itibarıyla yaklaşık 3,5 milyon açıköğretim öğrencisiyle dünyada açıköğretimde sayılı ülkeler arasında bulunmaktadır (YBYS, 2021). Görüldüğü gibi dünyada yükseköğretimin niceliksel gelişiminde önemli artışlar yaşanmıştır. Yaşanan bu artışların beraberinde yenilikleri ve değişimleri getirdiği ifade edilebilir. Nitekim, Zawacki-Richter ve Qayyum (2019), son yirmi yılda dünyada yükseköğretimde çok önemli değişimlerin ve dönüşümlerin başladığını belirtmektedir. Bu değişim, yükseköğretimin merkezini

geleneksel yapılardan açık ve uzaktan eğitime doğru kaydırmıştır. Dolayısıyla her geçen gün açıköğretim sistemi giderek büyümektedir. Ancak bu büyüme devamında yükseköğretim kurumlarında eğitimin kalitesini gündeme getirmektedir. Özellikle yükseköğretimdeki öğrencilerinin yarısından fazlasının açıköğretimde öğrenim gördüğü ülkelerde bu durum üzerinde daha fazla tartışılması gereken temel bir konu haline gelmektedir.

Yükseköğretimde kalite cinsiyet, ırk ya da sosyo ekonomik durum farkı ayırt edilmeksizin bütün öğrencilere adil bir öğrenme ve eğitsel deneyimlerini kullanma imkanı veren öğrenme durumlarıdır (Adams, 1993). Wahlen (1998)'a göre yükseköğretimde kalite güvencesi; analiz, araştırma, işe alım, atama, kabul edilebilirliğin değerlendirilmesi, farklı mekanizmalar ve sistemler gibi kaliteyi artırmayı ve korumayı amaçlayan bir faaliyettir. Lomas (2002)'a göre yükseköğretimde kalite güvencesinin amacı; öğrencilerin, finansman sağlayıcılarının ve işverenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için yükseköğretimde kalite ve standartların geliştirilmesini garanti altına almaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde yükseköğretimde kalite şu unsurlarla ilişkilendirilmektedir: Kurumların mezun oranları, yükseköğretime devam eden öğrencileri oranı, mezunların istihdamı ve maaşları, kaynakların verimli kullanımı, eğitimden faydalanmak isteyenlerin eğitime erişim olanağı, sınavlarda alınan puanlar, raporlama ve hesap verebilirlik, sınıf mevcutları, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri sınıf dışında uygulayabilmeye ilişkin gelişimi, öğretime dayalı değerlendirme, kritik bilinçlilik geliştirme, karşılıklı ve saygın bir öğrenme ortamı oluşturma, öğrenmenin öğrenciler faydaları, aktif vatandaşlık becerisi ve alışkanlıkları geliştirme, akademik özgürlük teminatı (Worthen ve Berry, 2002).

Literatürde Türkiye'de açıköğretimin kalitesine yönelik çalışmalar özel bir konu üzerine yoğunlaşmaktadır. Çelik vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada açıköğretim öğrencilerinin elektronik kitap kullanımları incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin elektronik kitapları faydalı bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fırat ve Güney (2020) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin büyük çoğunluğu bu sistemde kendi kendine öğrenme fırsatını yakaladığı, açıköğretim sistemi sayesinde teknoloji becerilerinin geliştiği ortaya çıkmıştır. Karadağ ve Özgür (2021), açıköğretimde öğrenim gören öğrencilerin ölçme değerlendirme yaklaşımına yönelik görüşlerini incelemiş ve ölçme değerlendirme sisteminin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Güneş vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada ise açıköğretimde yüksek düzeyde öğretim materyali kullanan öğrencilerin daha fazla akademik başarı sergilediği ortaya çıkmıştır. Hamutoğlu vd. (2019), öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemiş ve bu görüşlerin avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymuştur. Araştırmada uzaktan eğitim sisteminin avantajlarının sistemin zaman ve mekandan bağımsız olma fırsatı sunması ve öğrenciler arasındaki paylaşımına imkan tanınması, dezavantajların ise dönüt alamama, arayüz karışıklığı ve iletişim problemleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Paydar ve Doğan (2019), açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerin olduğunu ve bu görüşlerin ders içeriklerine, öğretme ortamlarına yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Usta ve Hakan (2018) ise açıköğretim sisteminde ders kitaplarının içeriklerine, ölçme değerlendirme sistemine, öğrenme ortamlarına yönelik sonuçlara ulaşmıştır.

Açıköğretim, uzaktan eğitim, e-öğrenme, açık eğitim, çevrimiçi eğitim kavramları birbirinden farklılaşmakla birlikte birbirinden tamamen bağımsız kavramlar değildir. Dolayısıyla bir alanda yapılan araştırmalar diğer alanlarla da ilişki içindedir. Frydenberg (2002), e-öğrenme için bazı kalite boyutları belirlemiş ve bunları dokuz kritere ayırmıştır. Bunlar kurumsal bağlılık, teknoloji, öğrenci hizmetleri, kurumsal tasarım ve kurs gelişimi, öğretim ve

eğitmenler, program sunumu, finans, mevzuat ve yasal uygunluk, değerlendirme. Shelton (2011) ise çevrimiçi eğitim programlarının kalitesinin sağlam ve sürekli destek, motivasyon ve genel politikalarla yüksek derecede ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Jung ve Latchem (2012) ise dünya çapında çevrimiçi ve uzaktan eğitim kurumlarındaki kalite değerlendirme süreçlerinin değerlendirilmesine dayanarak kurumların kalite süreçlerine ilişkin önerilerde bulunmaktadır. Jung ve Latchem (2012) kalite güvencesinin sistematik olarak ele alınması gerektiğini, dış kontrolden ziyade iç kontrole önem verilmesi gerektiğini ve sürekli iyileştirmenin bir politika haline getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ossiannilsson (2012) ise kalitenin dinamik bir süreç olduğunu, belirli standartlara güvenmekten çok kurum, personel ve öğrencilerle birlikte kalite kültürünü oluşturmanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca kalite geliştirmeye yönelik çalışmalara öğrencilerin de dahil edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özer vd. (2011) ise yükseköğretim sisteminin merkezî yapısı ve yükseköğretim kurumlarındaki okullaşma oranlarının göz önüne alınmadan bu kurumlar üzerinde bir kalite güvence sisteminin kurulmasının yükseköğretim kurumlarının özerkliklerini zayıflatmasına ve bu kurumlara bürokratik işlem yükü getireceğine işaret etmektedir.

Türkiye’de açıköğretim sisteminin kalitesine yönelik oldukça az çalışma bulunmaktadır. Türkiye’de önemli bir yeri olan açıköğretim sisteminin kalitesinin bilimsel olarak ele alınması ve bu araştırmaların süreklilik ve çeşitlilik kazanması eğitim politikacıları ve karar vericiler için önemli bir destek noktası oluşturacaktır. Açıköğretimde kalite konusuna ilişkin çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konma ihtiyacı ortadadır. Bu bakış açısının ise sistem içinde bulunan öğrenciler ve öğretim elemanlarının görüşlerine dayanması açıköğretim sisteminin kalitesine yönelik genel profilin oluşturulması için önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı; açıköğretim sisteminin kalitesine ve sistemin sorunlarına ilişkin öğretim elemanları ve öğrencilerin algılarını belirlemek, sistem içindeki bireylerin görüşlerine dayanarak sistemin geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunmaktır. Bu çalışma ile açıköğretim sisteminin kalitesine yönelik gelecek araştırmalara bir temel sağlanması, eğitim politikacıları ve karar vericilere bakış açısının kazandırılması hedeflenmektedir. Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmada cevap aranacak ana soru şu şekildedir:

• Açıköğretim sisteminin kalitesine ve sistemin sorunlarına ilişkin öğretim elemanları ve öğrenciler ne düşünmektedir?

Araştırmada cevap aranacak alt sorular ise şu şekildedir:

- Açıköğretim sistemin kalitesi hakkında ne düşünülmektedir?
- Açıköğretim sistemi kalite bakımından nasıl geliştirilebilir?
- Açıköğretim sisteminde kalite temininde rol oynayabilecek standartlar neler olmalıdır?
- Açıköğretimde akreditasyona yönelik ne düşünülmektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmada karma yöntem desenlerinden yakınsak desen kullanılmıştır. Yakınsak desenin amacı, problemi en iyi şekilde kavrayabilmek için aynı konu üzerinde farklı ancak birbirini tamamlayıcı veriler toplamaktır (Morse, 1991). Bu desenin kullanılma amaçlarından biri de nicel ve nitel yöntemlerin sonuçlarını birbirini tamamlayacak şekilde sentezlemek ve yöntem çeşitliliği sağlayarak zengin bir bakış açısı elde etmektir (Creswell ve Plano Clark, 2011). Bu

araştırmada bu desenin kullanılmasının gerekçesi ise, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanılarak açıköğretimde kalite konusuna yönelik zengin ve kapsamlı bir bakış açısı ortaya koymaktır.

2.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel kısmının evrenini Anadolu Üniversitesi açıköğretim, iktisat ve işletme fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim Kurulu istatistik verilerine göre 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de öğrenim gören açıköğretim öğrencilerinin sayısı 4 milyon 359 bin 34’tür (YBYS, 2021). Araştırmanın örneklemini oransız eleman örnekleme yöntemiyle seçilmiş 1191 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel aşamada, öğrenciler ve öğretim elemanları olmak üzere iki farklı çalışma grubu bulunmaktadır. Bunlardan ilki Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde görev yapan 10 öğretim elemanından oluşan çalışma grubudur. İkinci çalışma grubu ise aynı fakültede öğrenim gören 32 öğrenciden oluşmaktadır. Her iki çalışma grubunun oluşturulmasında nitel araştırma yöntemlerinin doğasına uygun olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, önceden belirlenmiş bazı ölçütleri karşılayan katılımcıların araştırmaya katılımının sağlanmasını ifade etmektedir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ise farklı deneyim, tecrübe, geçmiş ve yaşantıya sahip bireylerin araştırmaya dahil edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt, katılımcıların Anadolu Üniversitesi açıköğretimde öğrenci ya da görev yapan öğretim elemanı olmasıdır. Bu araştırmanın nitel aşamasına hem öğretim elemanları hem öğrenciler dahil edilerek maksimum çeşitlilik örnekleme yoluna gidilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Bilgileri

Yöntem	Nicel Aşama		Nitel Aşama	
	Katılımcı		Katılımcı	
	Cinsiyet		Cinsiyet	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	569 (%48)	622 (%52)	18 (%56)	14 (%44)
	Öğrenim		Öğrenim	
	Önlisans	Lisans	Önlisans	Lisans
Öğrenci	536 (%45)	655 (%55)	15 (%47)	17 (%53)
			2 Halkla İlişkiler ve Tanıtım 2 Özel Güvenlik ve Koruma 2 Çocuk Gelişimi 2 İlahiyat 2 Turizm ve Seyahat Hizmetleri 2 Bankacılık ve Sigortacılık 1 İş Sağlığı ve Güvenliği 1 Web Tasarımı ve Kodlama 1 Laborant ve Veteriner Sağlık	4 İktisat 3 Uluslararası ilişkiler 2 Maliye 2 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 2 Tarih 2 Türk Dili ve Edebiyatı 2 İşletme
Öğretim Elemanı			Kadın	Erkek
			6 (%60)	4 (%40)
		Unvan	Sayı/Bölüm	
		Profesör	1-Yaygın Eğitim	
		Doçent	3- uzaktan öğretim, finansman, iktisat	
		Dr.Öğr. Üyesi	5-3 uzaktan öğretim, 2 iktisadi ve idari programlar	
		Öğr.Gör.Dr.	İktisadi ve idari programlar	

Tablo 1’de çalışmaya katılan bireylerin ayrıntılı bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre nicel aşamada katılımcıların %48’i kadın, %52’si erkektir. Katılımcıların %45’i önlisans öğrencisi, %55’i ise lisans öğrencisidir.

Nitel aşamada ise katılımcıların %56'ı kadın, %44'ü erkektir. %47'si önlisans, %44'ü ise lisans öğrencisidir. Çalışmaya katılan öğretim elemanlarından %60'ı kadın, %40'ı erkektir.

2.3. Verilerin Toplanması

Creswell (2012), açık uçlu anketlerin nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yönteminin bir türü olduğunu, telefon ya da online yöntemle açık uçlu veri toplanabileceğini ifade etmektedir. Creswell ve Plano Clark (2011) ise açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan veri toplama aracıyla karma yöntem araştırmaları için veri toplanabileceğini ifade etmektedir. Literatürde benzer veri toplama yöntemiyle yapılan araştırmalar da bulunmaktadır (Hebert, vd., 1998; Porter vd.,2007; Savic vd., 2019). Verilerin toplanmasında nicel aşama için kapalı uçlu sorulardan oluşan anket, nitel kısım için ise açık uçlu sorulardan oluşan online anket kullanılmıştır. Anket soruları araştırmacı tarafından hazırlanarak alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuş, bildirilen dönütler çerçevesinde sorularda düzeltmeler yapılmıştır. Nicel aşamada veriler, Anadolu Üniversitesi açıköğretimin ön lisans ve lisans programlarında öğrenim gören 1191 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmanın nitel verileri iki aşamada toplanmıştır. İlk olarak Anadolu Üniversitesi açıköğretimde öğrenim gören 32 öğrenciden veri toplanmıştır. Ardından Açıköğretim Fakültesinde görev yapan 10 öğretim elemanından nitel veri toplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada nicel aşamada açık uçlu anket yoluyla elde edilen verilerin analizinde yüzde, frekans gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi kullanılmış, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla aktarılmıştır. Betimsel analizde, bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların derlenmiş ve yorumlanmış olarak okucuya sunulmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizinde ise amaç, araştırmacı tarafından toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara erişmektir. İçerik analizinde yapılan temel işlem, benzer verileri temalar ve kavramlar altında birleştirmek ve yorumlamaktır. Creswell (2012), verilerin kodlanmasında araştırma sorularına yanıt verebilecek şekilde verilerin analiz edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada, yazılı veriler araştırmacı tarafından araştırma soruları çerçevesinde okunmuş ve araştırma sorularına cevap verebilecek kavramlar belirlenmiştir. Bu kavramlar tablolar halinde bir araya getirilmiş ve katılımcı görüşlerinin frekansları verilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre sayısal ifadelerin kullanılmasının amacı, nitel analiz tarafından belirlenen kavramlara ek ve destekleyici veri sağlamaktır. Verilerin analiz edilmesinde nitel araştırma paradigmasına uygun olarak, araştırılan olgunun derin bir şekilde betimlenmesi odak nokta olarak belirlenmiş ve nitel verilerin nicel verilere dönüştürülerek nitel araştırmaların asıl odağından uzaklaşmamaya dikkat edilmiştir. Sayısal ifadeler, okuyuculara zenginlik sunma amacı taşımaktadır. Verilerin analizinde katılımcıların görüşleri doğrultusunda doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Miles ve Huberman (1994), nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmasında bazı stratejiler ortaya koymuştur. Bu araştırma Miles ve Huberman (1994) tarafından ifade edilen şu geçerlik ve güvenilirlik stratejileri temel alınmıştır: (1) Araştırmanın farklı katılımcılardan toplanması, (2) Araştırma örnekleminin ve süreçlerinin ayrıntılı olarak betimlenmesi, (3) Araştırma sonuçlarının araştırma sorularıyla tutarlı olması. LeCompte ve Goetz (1982) güvenilirliğin artırılmasında kullanılan stratejilerden birisinin (4) verilerin yorum katmadan betimsel olarak sunulması olduğunu ifade etmiştir. Bu maddeler kapsamında araştırmanın geçerliğini sağlamak için kullanılan ilk strateji katılımcı çeşitlenmesidir. Bu araştırmada katılımcı çeşitlenmesini sağlamak için maksimum çeşitlilik örnekleme

yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya öğretim elemanları ve öğrenciler dahil edilerek farklı deneyim, tecrübe ve yaşantılara sahip bireylerin araştırmada yer alması amaçlanmıştır. Kullanılan ikinci strateji, araştırma sürecinin ayrıntılı olarak betimlenmesi ve aktarılmasıdır. Bu araştırmada verilerin nasıl toplandığı, nasıl analiz edildiği ayrıntılı olarak belirtilmiş, verilerin bulguları raporlanmış ve yorumlanmıştır. Kullanılan üçüncü strateji ise sonuç ve soruların tutarlılığıdır. Creswell (2012) tarafından önerildiği gibi verilerin kodlanmasında araştırma sorularına cevap üretecek şekilde verilerin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizinde, araştırma sonuçlarının araştırmada cevabı aranan sorulara cevap verebilecek nitelikte olması hedeflenmiştir. Kullanılan dördüncü strateji ise katılımcıların görüşlerinin doğrudan alıntılar yoluyla araştırma raporunda verilmesidir. Öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntılarla bulgular bölümünde sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcı Bilgilerine İlişkin Kodlar

Unvan/Cinsiyet	Kısaltma
Profesör Doktor	P
Doçent Doktor	D
Doktor Öğretim Üyesi	DÖÜ
Öğretim Görevlisi	ÖG
Lisans öğrencisi	L
Ön lisans öğrencisi	ÖL
Kadın	K
Erkek	E

Kısaltmaların yanında verilen sayılar görüşme yapılan kişinin kaçınıcı görüşmeci olduğunu göstermektedir. Örnek: DÖÜ-E-3: Erkek, Doktor Öğretim Üyesi, üçüncü görüşmeci

3. BULGULAR

Araştırmanın bulguları; açıköğretim sisteminin kalitesine, sistemin geliştirilmesine, kalite standartlarına ve akreditasyona yönelik olmak üzere dört başlıkta incelenecektir.

3.1. Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik Bulgular

3.1.1. Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik Mevcut Durum

Katılımcıların dördü açıköğretim sistemin kaliteli olduğunu, sistemin şu an için gereken ihtiyaçlara cevap verdiğini, eksik ve geliştirilmesi gereken yanları olsa bile sistemin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Buna yönelik görüşlerden bazıları aşağıda doğrudan alıntı şeklinde yer almaktadır:

“Üniversitemizin uzaktan eğitime ilişkin uzun yıllardır her geçen gün daha da gelişen ve büyük bir başarı ile sürdürdüğü, güncel ve teknolojiye uyum sağlanarak birçok konuda öğrencilerine ulaştığı çok detaylı ve kaliteli bir sistemi vardır.” (D-K-3)

“Açıköğretim sistemi şu an için bence kaliteli. Gelişen teknolojiye ayak uydurmuş durumda. Tabiki eksik tarafları mevcut. Bunların da giderilmesi ile sistem daha da iyi hale gelecektir.” (L-E-8)

“Her ne kadar sistem içerisinde eksikler, geliştirilmesi gereken şeyler olsa da ben şahsen açıköğretimi yeterli ve kaliteli buluyorum. Değişen koşullara sistem ayak uydurduğu sürece kalitenin devam edeceğine inanıyorum.” (ÖL-K-26)

“Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İnternet üzerinden her türlü bilgi kaynağını sunuyor. Bilgi konusunda e-kitap, özet, ses, özet videolar, süreli konu testleri süreli sınavlar yararlanıyorum. Bu durum derslere her yerden ulaşmama yardımcı oluyor. Özellikle mobil telefonlar için geliştirilen uygulama tüm bilgiye ulaşmama

yardımcı oluyor. Sistem bence kaliteli.” (L-E-2)

Üç katılımcı ise açıköğretim sisteminin iyileştirilmesi, geliştirilmesi gerektiğini, sistemin gelişen dünyaya ayak uydurması gerektiğini ve açıköğretimin bu gelişmelere paralel olarak ilerlemesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Sistem, ülkenin ihtiyaçları ve koşulları çerçevesinde biçimlendiriliyor. Bu soruyu cevaplandırabilmek için dünya genelindeki mevcut sistemler hakkında bilgi sahibi olmak gerek. Buna ülkemizde gerçek anlamda çok az kişinin vakıf olduğunu tahmin ediyorum. Dünyadaki benzer uygulamaları örnek alarak sistemin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunmak gerekiyor.”(P-K-5)

“Sistemi açık ve uzaktan öğretim olmak üzere iki başlık altında ele alırsak her ikisinin açık ve uzaktan öğrenmeye uygun geliştirilmiş kriterlere göre gözden geçirilmesi ve sürekli iyileştirmenin sağlanması gerektiğini düşünüyorum.” (D-K-7)

“Bu benim ikinci öğrenim gördüğüm üniversite. İlk öğrenimimi örgün olarak gördüm. Açıköğretimde son sınıftayım. Bana bir şeyler kattığı kesin ancak kıyaslama yaptığımda örgün eğitimde aldığım öğrenim benim için daha kaliteliydi. Bunun birçok sebebi var. Bence açıköğretim sistemi de örgün eğitime bazı konularda benzemeli. Kalite artırılmalı. Sadece diplomayı daha kolay alabilmek için okuyanlar mevcut. Bu durumda sistem belirli kaliteye ulaşmalı”. (ÖL-E-12)

İki katılımcı ise sistemin halen kaliteyi yakalayamamış olduğunu ve kalitesinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Bunların sebepleri ders geçmenin kolay olması, sınav sistemi, ölçme-değerlendirme sistemi gibi çeşitli nedenler ifade edilmiştir.

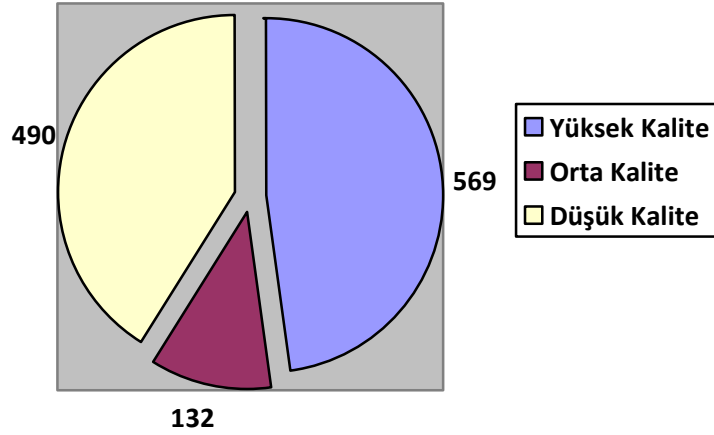
“Açıköğretim sistemi halen istenen kaliteyi sağlayamamıştır. Ders geçme örgün eğitimle kıyaslandığında çok kolay. Öğrenciler sadece test çözerek dersi geçmekte. Bu durum öğrencilerin ne kadar öğrendiğini sorgulatmaktadır.” (DÖÜ-K-1)

“Ben açıköğretim sistemin kaliteli olduğunu düşünmüyorum. Çok eksik yanları var. Ücretlerden tutun da kitaplara kadar, sınavlara kadar eksiklikler var. Sınavlar sadece test şeklinde. Gerçekten bir şeyler öğrendiğimi düşünmüyorum. Kendimi bu sistemde geliştirdiğimi düşünmüyorum. Amacım elimde bir diplomanın olması. Kaliteli eğitim herkesin hakkı. Belki öğrenciler için bu sistem ders geçme açısından kolay ve sistem güzel ancak sonuç olarak ne elde ediyoruz diye düşünmek gerek.” (L-E-14)

Katılımcılar, açıköğretim sisteminde tam olarak kalitenin sağlanamadığına, ancak tamamen kalitesiz olmadığını belirtirken bir kısmı da sistemin sürekli olarak geliştirildiğini ve sistemin kaliteli olduğunu, bir kısmı ise sistemin kalitesinin çok düşük olduğunu, bu konuda ciddi çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Sistemin kalitesine yönelik çalışmaların halen var olduğuna ancak bu çalışmaların yetersiz olduğunu, açıköğretimde kalitenin geliştirilebilir bir durum olduğunu ve sistemin iyileştirilmesi gerektiğini, kalitenin sağlanmasına yönelik adımların atılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilere açıköğretim sisteminin kalitesi hakkında düşünceleri sorulmuştur. Bulgular Şekil-1’de verilmiştir. Bu şekilde görüldüğü üzere katılımcıların % 47,8’i (n=569) sistemin kaliteli olduğunu, %41’i (n=490) sistemin orta kalitede olduğunu, %11,1’i (n=132) ise düşük kalitede olduğunu belirtmiştir. Sistemi kaliteli olarak düşünenlerin oranı %47,8 (n=569) iken orta ve düşük kalite olarak görenlerin oranı ise % 52,2 (n=622)’dir. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin yarıya yakını sistemi kaliteli olarak nitelendirmektedirler.

Şekil 1. Açıköğretim Sisteminin Kalitesine Yönelik Genel Görüşler

3.1.2. Açıköğretim Sisteminde Kalite Sağlama

Açıköğretim sisteminde kalitenin sağlanmasına yönelik katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Katılımcıların ikisi açıköğretim sisteminde kalitenin sağlanmasının zor olduğunu, sistemin uzaktan olması kalitenin temininde güçlük ortaya koyduğunu belirtmişlerdir.

“Bana göre açıköğretimde kalite sağlamak çok zor hatta imkansız. Çünkü açıköğretim sistemi uzaktan öğretim yöntemine dayalı bir sistem. Sistemin uzaktan olması kalitenin sağlanmasında en büyük engel. Sistem yeniden yapılandırılmalı, sadece uzaktan eğitim ile belirli kalite standartlarına ulaşmak zor.” (DÖÜ-K-1)

“Açıköğretim sistemi örgün eğitime kıyasla hiçbir zaman belirli kalite düzeyine erişemeyecek. Teknoloji belki açıköğretimde çok iyi kullanılıyor veya diğer bazı şeyler. Ancak bence kalite sağlamada tek başına bunlar yeterli değil. Sadece bir kitapla veya bir derste birkaç video ile sadece test sınavına girerek kalite bence sağlanamaz.” (L-19-K)

Bazı katılımcılar ise sistemin kalitesinin sağlanmasına yönelik atılması gereken adımlar olduğunu, bu adımlar sayesinde sistemin kaliteye erişebileceğini belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların kalite sağlamaya yönelik ortaya koyduğu düşünceler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Açıköğretim Sisteminde Kalitenin Sağlanmasına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Görüş	f
Derse aktif ve zorunlu katılım	6
Ölçme değerlendirme sisteminin çeşitlendirilmesi	6
Öğretim elemanlarının kalitesi	5
Materyallerin artırılması ve geliştirilmesi	5
Gelişime dayalı eğitim sunma	4
Senkron eğitim	4
Toplumsal değişimlere ayak uydurma	4
Kurumların iç kalite sistemi oluşturması	4
Dış kalite değerlendirme	3
Akreditasyon	3
Teknolojiye sürekli açık olma	2
Yeniliğe açık olma	2

Katılımcılar, açıköğretim sisteminde kalitenin sağlanmasına yönelik görüşleri incelendiğinde bu görüşlerin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. D-K-3 ifadesinde sistemin teknolojik ve yenilik yönüne vurgu yapmıştır. *“Güncelin uluslararası boyutta takip edildiği, teknolojik yeniliklere daima açık ve hem öğretim üyelerinin hem de öğrencilerinin düşünce ve fikirleri doğrultusunda sürdürülebilir bir anlayışa sahip olunması gerekmektedir.”* D-E-6 ise derslere katılımların zorunlu olması ve asenkron yöntem ile derslerin verilmemesinin kaliteyi artıracığına işaret etmektedir. *“Bana göre açıköğretimde kalite derse katılımların zorunlu olması ve karşılıklı görüşmelerin şart olması ile sağlanır. Asenkron eğitim olmamalı.”* (D-E-6). ÖL-12 ise kullanılan materyaller üzerinde durmaktadır: *“Açıköğretimde kalite aranacaksa bence öğretici materyaller artırılmalı. Mesela şu an kitap ücretli olarak veriliyor. Önceden kitaplar ücretsizdi ve herkes bu kitaplara erişebiliyordu. Şu an öğrencilerin tamamı bu kitaplara basılı olarak erişemiyor. Sistemde elektronik olarak var ancak imkanı olan basılı kitaplardan yana. Bence şu anda her öğrenci eşit şartlarda değil.”*

3.1.3. Sistemin Kalitesinin Önündeki Engeller

Sistemin kalitesinin önündeki engellere yönelik katılımcı görüşleri oldukça çeşitlilik göstermektedir. Tablo 4’te katılımcılar tarafından ifade edilen bu engellere yönelik görüşler verilmiştir.

Tablo 4. Sistemin Kalitesinin Önündeki Engellere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Görüş	f
Sistemin ticari amaçlı kurulmuş olması	8
Kaliteye ilişkin girişimin bulunamaması	7
Nitelikli akademisyen azlığı	6
Sistemin uzaktan olması	6
Kalite kültürünün kuruma yerleşmemesi ve kalitenin öneminin anlaşılabilmesi	5
Teknik alt yapı yetersizliği	5
Denetim yetersizliği	4
Akreditasyonun yaygınlaşmaması	4
Öğrenci memnuniyetsizliği	4

Katılımcılar sistemin kalitesinin önündeki engellere yönelik farklı görüşleri belirtmiştir. Bunlardan en çok ifade edilenleri sistemin ticari amaçla işlemesi, kaliteye yönelik bir girişimin bulunmaması, nitelikli akademisyenlerin az olması ve sistemin uzaktan olmasıdır. Katılımcıların kalitenin sağlanmasının önündeki engellere yönelik görüşlerin bir kısmı şu şekildedir:

“Açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik algının iyileşmesi gerekmektedir. Geleneksel/yüz yüze öğretimde dahi kalite kültürü kurumlarda yeni yeni yerini bulmaktadır. Akreditasyon bu kültürün ediniminde bir yöntem olabilir.” (D-K-7)

“Türkiye’de genel olarak uzaktan eğitimde kalitenin önündeki en büyük engel akreditasyonun eğitim kurumlarına yerleşmemiş olmasıdır. Yurtdışı ve yurtiçindeki iyi örnekler ele alınmalı, bilimsel camia ile ortak standartlar oluşturulmalıdır. Devlet, kurumları akreditasyona mecbur etmeli.” (DÖÜ-E-5)

“Bana göre açıköğretimde kalite öğrencilerin memnun edilmesiyle sağlanır. Öğrencinin memnun olduğu sistemde kalite zaten vardır. Kitapların bile ücretli olduğu bu sistemde öğrenci memnuniyeti söz konusu değildir.” (L-K-17)

“Açıköğretimde kalite sorununun sebepleri; denetim olmaması, herkesin uzaktan eğitim açması ve

diplomaların çok kolay verilmesi. Derse hiç katılmayan kişilerin derslerden geçmesi.” (DÖÜ-E-4)

“Açıköğretim sisteminde kalite temininin önündeki engel uzaktan olmasıdır.” (DÖÜ-E-3)

3.1.4. Öğrencilerin Memnuniyetsiz Olduğu Durumlar

Öğrencilere açıköğretim sisteminde algıladıkları sorunlar, sorulmuştur. Tablo 5’te açıköğretim sisteminde öğrencileri karşılaştıkları sorunlar belirtilmiştir.

Tablo 5. Açıköğretim Sisteminde Algılanan Sorunlara Yönelik Öğrenci Görüşleri

Memnuniyetsiz Olunan Durumlar	n	%
Kayıt ücretlerin fazla oluşu	388	32,6
Yanlışların doğruyu götürmesi	375	31,5
Ders geçme sisteminin zorluğu	171	14,4
Kitapların ücretli oluşu	106	8,9
İletişimde yetersizlik	46	3,9
Sınav binalarına erişim zorluğu	35	2,9
Her dersin canlı yayımının olmaması	25	2,1
Öğretim elemanlarının yetersizliği	17	1,4
Ders seçiminde karşılaşılan engeller	8	0,7
Diğer	8	0,7
Sınırlı sayıda ders seçme imkanı	7	0,6
Sınav oturumunda sınav olunan ders sayısının fazla olması	5	0,4

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğrencilerin yarısına yakını (%41,5) sorunların ücretlendirme ile ilgili olduğunu belirtirken (kayıt ücretlerin fazla oluşu, kitapların ücretli oluşu), yine yarıya yakını (%45,9) ölçme değerlendirme sisteminde kaynaklanan sorunlardan bahsetmişlerdir (yanlışların doğruyu götürmesi, ders geçme sisteminin zorluğu). Öğrencilerin %87,4’ü ücretlendirme ve ölçme değerlendirme sisteminden kaynaklı sorunların var olduğunu belirtmişlerdir.

3.2. Açıköğretim Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Bulgular

Açıköğretim sisteminin geliştirilmesi gereken yönleri, eksik kalan taraflarının ne olduğu ve bunların nasıl iyileştirilebileceğine yönelik katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde katılımcıların görüşleri şu başlıklar halinde listelenmektedir.

Tablo 6. Açıköğretim Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Katılımcı Görüşleri

Görüş	f	%
Ölçme değerlendirme sistemi çok yönlü olmalı	448	34,0
Ücret politikası yeniden ele alınmalı	385	29,2
Sanal ve basılı materyaller artırılarak erişimi kolaylaşmalı bu materyallerin etkililiği ve yeterliliği gözden geçirilmeli	110	8,3
Ders ve sınıf geçme sistemi belirli bir baraj puanına dayanmalı	98	7,4
Ders yapısı kalite bazında gözden geçirilmeli	74	5,6
Öğrenci motivasyonu yönelik faaliyetlerde bulunulmalı	52	3,9
Eğitimlerin kapsamı etkililik ve verimlilik çerçevesinde yeniden gözden geçirilmeli	44	3,3
Sistem sınıf ortamı gibi dizayn edilmeli	40	3,0
Öğrenci gelişimine yönelik sosyal faaliyetlerde bulunulmalı	21	1,6
Sistem yeniliklere daima açık olmalı	15	1,1
Sistemin esnekliği, kapsayıcılığı sağlanmalı	12	0,9

Sistemin tümünde toplumsal yapı dikkate alınmalı	11	0,8
Tanıtım faaliyetleri artırılmalı	9	0,7

Tablo 6 incelendiğinde katılımcı görüşlerinin yarısından fazlasının (n=1041) görüşlerinin ücret politikasına, ölçme değerlendirme sistemine, öğrenme ortamına ve öğrenme malzemelerine ilişkindir. Bunlara yönelik katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Açıköğretimde basılı kitap verilmiyor. Kesinlikle bir an önce düzeltilmesi gereken bir konu.” (ÖL-K-30)

“Gördüğüm en önemli eksiklik dört yanlışın bir doğruyu götürmesidir. Bu durumdan bence kimse memnun değil. Bu kuralın kalkması gerek” (L-E-20)

“Her ilde bölümlere göre seminerler verilmeli. Öğrencilere kaliteli öğrenim için motive edici çalışmalar yapılmalı. Bu çalışmalar sosyal medya web sayfaları ile duyurulmalı. Öğrencilerin sadece okumuş olmak için değil kendilerine iyi bir gelecek ve bilgi birikimi için lisans mezunu olmaları gerektiği iletilmeli.” (L-K-23)

“Ne kadar çaba gösterilse de mutlaka geliştirilebilecek yönler olacaktır. Öğrenci ile daha yakın ilişkilerin kurulabildiği yenilikler, teknolojinin daha da fazla kullanılması önemlidir.” (D-K-4)

“Uzaktan öğretimde sınıf geçme sistemi sınıf ortalaması dikkate alınarak yapılmamalı. En az 50 puan ve bunun yanı sıra istenirse sınıf ortalaması dikkate alınarak yapılmalı.” (ÖG-K-4)

3.3. Standartlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılar, açıköğretim sisteminde belirli standartların sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar uzaktan eğitimin bir gereklilik ve zorunluluk olmasını, uzaktan eğitim kurumlarının toplumun ihtiyaçlarından ortaya çıktığını ve bu ihtiyaca cevap vermesi gerektiğini açıköğretimde standardın sağlanmasının sebebi olarak görmüşlerdir.

“Açık ve uzaktan öğrenmenin; kurumların hedeflenen amaçları ve ilgili programların öğrenme çıktıları yönüyle belli ölçütleri karşılaması gerektiğine inanıyorum. Ancak bunu bir standartlaşma olarak görmüyorum, uluslararası ölçütlerin karşılanmasında yükseköğretim kurumlarına ve/veya merkezlere özel çözümlerin ve iyileştirme yöntemlerinin bulunmasında ölçütlerin/kriterlerin rehber olabileceğine inanıyorum.” (D-K-4)

“Açıköğretimde standartlar belirlenmeli ve bu standartlar tabii ki sağlanmalı. Çünkü uzaktan eğitim artık bir gereklilik ve zorunluluk.” (DÖÜ-K-2)

“Türkiye’de açıköğretim veren çeşitli eğitim kurumları söz konusu. Bireylere iyi bir eğitim sunmak istiyorsak bu alanda bazı standartları sağlamalıyız.” (DÖÜ-E-3)

“Açıköğretimde milyonlarca öğrenci okuyor. Kimisi ikinci üniversite olarak kimisi ilk üniversitesi olarak okuyor. Aslında açıköğretim ülke için önemli bir şey. Örgün okuyamayanlar bu şekilde eğitim görüyor. Kaliteli eğitim verilmek isteniyorsa sınav sistemi olsun, teknolojiyi kullanma olsun bir çok konuda gelişme sağlanmalı ve yakalanan standartlar korunmalı.” (L-K-21)

Bazı katılımcılar standartların sağlanmasının açıköğretim sisteminde kalite temini için önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir.

“Açıköğretimde ders geçmeden tutun da öğrenci danışmanlığına kadar birçok alanda kaliteli hizmet verildiğini düşünüyorum. Eksik kalan yanlar mutlaka olur. Sistemde kalite araniyorsa bence aynen böyle devam edilmeli. Zaten bazı standartlar yakalandı. Ancak bunu korumak önemli.” (L-E-31)

“Benim şahsi kanaatim, açıköğretimde kaliteden bahsetmek istiyorsak sistemin tüm alanlarında belirli standartlara ulaşmak gerek.” (L-K-28)

Tablo 7. Katılımcıların Sistemin Kalitesinde Ölçüt Alınacak Standartlara İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Ölçme-değerlendirme sisteminin çeşitliliği	7
Ders materyallerinin özenli hazırlanması	6
Derslerin yetkin öğretim elemanları tarafından verilmesi	6
Canlı derslerin her ders için sağlanması	6
Öğrenme ortamları ve materyalleri	6
Ders içeriği	6
Öğrenci sorunlarına çözüm sağlanması	5
Teknoloji kullanımı	5
Ders yapısına ilişkin düzenlemeler	5
Akademik kadro yeterliği	5
Öğrenme hedeflerinin belirlenmesi	4
Teknolojinin kullanımı	4
İş imkanlarını artıracak düzenlemeler	4
Öğrencilerle iletişim ve danışmanlık	4
Kurumun vizyonu ve misyonu	4
Çağdaş içerik ve yöntem	4
Program amaçları	3
Öğrenme ortam ve materyallerinin değerlendirilmesi	3
Program çıktılarına ulaşma düzeyi	3
Bilgiye ulaşım	3
Öğrenci motivasyonunun sağlanması	3

Katılımcıların görüşlerine göre açıköğretimde kaliteyi sağlayacak standartlar ders yapısına ilişkin düzenlemeler, kurumun vizyonu ve misyonu, öğrencilerle iletişim ve danışmanlık, ölçme-değerlendirme sistemi, akademik kadronun yeterliği, ders içeriği, öğrenme ortamları ve materyalleri, program amaçları, teknoloji kullanımı gibi birçok alanı kapsamalıdır. Öğrenciler derse aktif olarak katılabilecek teknik yeterliğe sahip olmalı, öğrencilere ders materyalleri içeriği ve amaca uygun olarak dikkatli bir şekilde hazırlanarak sunulmalı, içerik ve yöntem çağdaş olmalı, ölçme değerlendirme sisteminde çeşitlilik sağlanmalı, sadece sınav odaklı bir değerlendirme sistemi olmamalı, öğrencilere araştırma geliştirme fırsatı sunulmalı, öğrenme hedefleri belirlenmeli, teknoloji sisteme entegre olmalı ve yeniliklere sürekli uyum sağlanmalı, sistem teknolojik olarak sürekli güncel kalabilmeli, kurumun vizyon ve misyonu belirlenmeli, dersler alanında yetkin öğretim elemanları tarafından verilmeli, öğrencilerin bilgiye ulaşımı kolay hale getirilmelidir. Katılımcıların açıköğretim sisteminin kalitesinde ölçüt alınması gereken standartlara yönelik görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların buna yönelik görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Bana göre açıköğretimde kaliteyi sağlayacak standartlar arasında ders materyallerinin özenle hazırlanması, uzman öğretim elemanları tarafından derslerin verilmesi, canlı ders desteklerinin her ders bazında sağlanması, e-ortamda öğrencilerin her konudaki sorunlarına cevap verilebilmesi, ölçme değerlendirme de gereken özenin gösterilmesi, kurum misyonu ve vizyonu, öğrenme hedefleri sayılabilir.”

“Derse katılım zorunlu olmalı. Dersler sadece öğreticinin anlatımı şeklinde geçmemeli. Ders geçme sadece sınava bağlı olmamalı. Ders sırasında da değerlendirmeye yönelik alanlar olmalı.” (D-E-6)

“Uzaktan öğretimde kalite dendiğinde kurumların organizasyonel kapasitesi (kurum değerlendirme), sunulan

öğrenme ortam ve materyallerini değerlendirilmesi ve program çıktılarına ne ölçüde ulaşılabildiğinin değerlendirilmesi gerektiği ve en önemlisi sürekli iyileşmeyi sürdürülebilir kılan iç kalite süreçlerinin kurumsallaşması gerektiğini düşünüyorum.” (D-K-7)

“Öğrenci odaklı olmalı sistem. Mesela eğer benim yaşadığım bir soruna çözüm bulunmuyorsa kaliteden bahsedemeyiz. Yani öğrencilerle iletişim güçlendirilmeli.” (L-E-18)

“Açıköğretimden mezun olan öğrenciler iş piyasasında örgün eğitim kadar iş bulma imkanına sahip değil. Bir iş görüşmesine gittiğinizde diplomanızda açıköğretim yazıyorsa kimse sizi kale almıyor. Bence açıköğretim hala insanların gözünde değersiz bir şey. Eğer açıköğretili ile örgün üniversiteden mezun olan kişi eşit şartlarda değilse açıköğretimde kalite yok demektir. Amaç sadece diploma dağıtmak mı?” (L-E-10)

Katılımcıların görüşlerine göre açıköğretimde belirlenen kalite standartlarına ulaşmak kurumun, bireylerin, toplumun gelişmesini ve başarıyı sağlayacak, itici bir güç oluşturacak, eğitim öğretim amacına ulaşacak, eğitimin kalitesi sağlanacak, bireylerin iş bulma imkanının artmasına olanak tanıyacak, ulusal anlamda uzaktan eğitimden daha fazla yararlanılmasını, uluslararası açıdan ise bu alanda daha tanınır ve rekabet edebilir düzeye gelmemizi sağlayacaktır.

“Açıköğretimde belirli kalite standartlarına ulaşmak ulusal anlamda açık ve uzaktan öğrenmeden daha fazla istifade edebilmemizi uluslararası açıdan daha tanınır ve rekabet edebilir bir düzeye gelmemizi sağlar.” (DÖÜ-K-2)

“Bence açıköğretimde kalitenin sağlanması bize başarıyı getirecektir. İyi bir eğitim aslında iyi bir iş demek. İyi bir iş huzurlu bir aile demek. Huzurlu aile de toplumun refahı demek. Topluma katkı için eğitimin kalitesi şart.” (ÖL-E-6)

“Toplum bence insanların aldıkları eğitime göre değerlendiriyor. Eğer iyi bir eğitim aldıysanız insanlar gözünde daha değerli oluyorsunuz. Daha fazla iş imkanı buluyorsunuz. Bence eğitim kişinin değeridir.” (L-K-13)

“Kurumun eğitim değeri yükselir. Bizler ise sadece açıktan okumuş basit öğrenci sıfatı yerine sağlam kaliteli eğitim almış bireyler oluruz.” (L-K-25)

3.4. Açıköğretim Sisteminin Akreditasyonuna İlişkin Bulgular

Açıköğretim sisteminin akreditasyonuna ilişkin görüşleri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Açıköğretimde Akreditasyonun Yararları

Görüşler	f
Kalitenin sağlanması	3
Öğrenci memnuniyeti	3
Kurumun zayıf yönlerinin tespiti	3
Bireylerin istihdamına olumlu etki	2
Uluslararası alanda tanınırlığın ve rekabetin artması	2
Kuruma güven	2

Açıköğretimde akreditasyona yönelik katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde öğretim elemanları akreditasyonun bütün eğitim kurumlarında olması gerektiğini ancak özellikle uzaktan eğitimin kalitesi tartışmalı bir alan olduğundan uzaktan eğitim kurumlarının ve programlarının uluslararası veya ulusal bağımsız dış denetleyiciler tarafından değerlendirilmesi gerektiğini ancak bu kurumlarda iç kalite değerlendirme kurullarının da oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların yanında uzaktan eğitimin akreditasyonun kurumun ve programların uluslararası alanda tanınırlığını artıracaklarını, bu tanınmanın uluslararası alanda rekabet edebilir bir seviyeye gelineceğini, kuruma

olan güvenin artacağını, öğrenci memnuniyetinin sağlanacağını, kurumun zayıf yönlerinin objektif bir gözle tespit edilmesini, kurumun ve programların uluslararası kabul edilebilirlik düzeyinin yükseleceğini ve mezun bireylerin istihdamına katkıda bulunacağını belirtmişlerdir.

3.4.1. Uluslararası Geçerliliğin Sağlanması

Katılımcılardan bazıları açıköğretim kurumlarının akredite olmasının kurumun ve programlarının uluslararası alanda kabul edilebilir olmasını, rekabet edebilir bir düzeye gelmesini ve uluslararası standartlara entegre olmasını sağlayacağını belirtmiştir.

"Örgün eğitimde olduğu gibi belirlenecek ilke ve standartlar kapsamında düzenlemeler yapılarak, belirlenecek kalite unsurları çerçevesinde uzaktan eğitimde uluslararası akreditasyonun sağlanması uluslararası kabul edilebilirlik için en önemli adımdır." (DÖÜ-K-1)

"Uzaktan eğitimde akreditasyon uluslararası kabul için önemli bir unsurdur." (P-K-5)

"Açıköğretimde akreditasyon tanınırlığı sağlayacaktır. Bu tanınma uluslararası rekabette hem örgün hem de uzaktan programlar için gereklidir." (D-K-7)

3.4.2. Kalitenin Sağlanması

Öğretim elemanları, açıköğretim kurumlarının uluslararası standartlar ölçüt alınarak akredite olmasının kurumun kalitesini sağlayacağını belirtmiştir.

"Belirli standartlara ulaşmak sistemin kalitesinin göstergesi olduğunu düşünüyorum. Dünyada bizdeki açıköğretim örneği üniversiteler mutlaka vardır. Buralarda neler, nasıl yapılıyor bakılmalı. Bunlar kriter olarak belirlenmeli. Bizde de bunlara göre iyileştirmeler yapılabilir. Kuruma dışarıdan bir gözün bakması her zaman farklı olur. Bu şekilde kalite sağlanabilir." (L-E-24)

"Açıköğretimde akreditasyon kesinlikle olmalı. Kalite sağlanmak istiyorsa kurum bu sürece kendisini sokmalı. Ancak bu akreditasyonu yapacak kurum çok önemli tabi. Alanda yetkin, kapsamlı bir değerlendirici kuruluşun bu süreci yönetmesi gerekmekte." (DÖÜ-E-4)

3.4.3. İstihdamın Artışı

Katılımcılar açıköğretim kurumlarının akredite edilmesi, kurumun ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığını artıracak ve kalitesi belgelenmiş bir kurumdan mezun olan bireylerin işverenler tarafından daha fazla tercih edileceği gerekçesiyle istihdamı da artıracak yönünde görüşler sunmuşlardır.

"Uzaktan eğitim kurumlarının veya programlarının akredite edilmesi bireylerin istihdamına katkı sağlayacaktır. Kalitesi belgelenmiş bir kurumdan mezun olan kişilerin iş bulma olanağının daha yüksek olacağı kanaatindeyim." (ÖG-K-4)

"Mezun olduğum zaman diplomamın gerçekten birçok ülkede kabul edilmesini isterdim. Belki sadece ülkemizde iş aramak zorunda kalmazdım. Ya da en azından ülkemizde iş bulma konusunda bu kadar sorun yaşamazdım. Açıköğretim mezunları iş bulmakta zorlanıyor. Türkiye'de kaliteli bir üniversiteden mezun olanların nerelerde çalıştığını hepimiz biliyoruz." (L-K-25)

3.4.4. Kuruma Güven

Katılımcıların bazıları açıköğretim kurumlarının akredite olması kuruma olan güvenin temin edilmesini sağlayacağı, belirli kalite standartlarına ulaşmış, kalitesi onaylanmış, ulusal ve uluslararası alanda kabul edilebilir bir kuruma

güveninin artacağını düşünmektedirler.

“Akredite edilmiş bir uzaktan eğitim kurumu ile diğerleri arasında mutlaka bazı farklar olacaktır. Bunlardan biri de kuruma olan güvendir. Öğrenci adayları tercih yaparken tercihlerini akredite olmuş kurumlardan yana kullanacağı düşüncesindeyim.” (DÖÜ-E-5)

“Uluslararası tanınmış bir kurum öğrencilerde güven sağlar. Ben açıkçası güven duyduğum üniversiteye kaydımı yaptırdım. Ben kayıt yaptırdığımda uluslararası olarak üniversite tanınır durumda mıydı bilmiyordum ama ulusal olarak tanınır durumdaydı.” (L-E-22)

3.4.5. Kurumun Zayıf Yönlerinin Tespiti

Katılımcı görüşlerine göre açıköğretim kurumunun akreditasyonu kurumun zayıf yönlerinin bağımsız bir kuruluş tarafından objektif olarak ortaya çıkarılmasını ve bu zayıf yönler üzerine yönetimin odaklanmasını sağlayarak kurumun gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

“Uluslararası alanda tanınmak bence kurumun kalitesi ile alakalı bir şey. Bence eksiklerini büyük oranda tamamlamak bu anlamda önemli. Kurumun akredite olması aslında onun eksiklerini görmesine ve bunları tamamlamasına yardımcı olmaktadır.” (D-E-6)

“Akreditasyon aslında ister eğitimde olsun ister diğer alanlarda olsun kurumların zayıf yanlarını, güçlü yanlarını görmelerini sağlıyor. Eğer kalite yakalanmak isteniyorsa eğitim kurumları eksik taraflarına yoğunlaşmalı. Bunu sağlamanın bir parçası da kurumun akreditasyon sürecinden geçmesi.(DÖÜ-E-4)

3.4.6. Öğrenci Memnuniyeti

Eğitim kurumların kalite göstergelerinden biri de öğrencilerin memnuniyet düzeyidir. Uzaktan eğitim kurumlarının akreditasyonunda da öğrenci memnuniyeti bir kalite standardı olmalıdır. Öğrenci memnuniyeti eğitim-öğretim sürecinin bütünü ile ilgilidir. Katılımcıların görüşlerine göre de öğrenci memnuniyetinin sağlanması eğitim-öğretimin sürekliliği, verimliliği, etkinliği açısından önem arz etmektedir.

“Okuduğum bölümden, üniversiteden kaynaklanan memnuniyetsiz olduğum şeyler var. Örnek vermek gerekirse ücret ödediğimiz halde kitapların ücretli olması öğrencilerin en büyük sorunlarından biri şu an. Bence öğrenci, eğitim-öğretim hayatı boyunca her alanda memnun olmalı. Sorunlara çözüm bulunmalı.”(L-E-16)

“Bence açıköğretim denetlenecekse ilk bakılması gereken şeylerden biri öğrencilerin sorunlarıdır. Biz mutsuzsak bir anlamı yok. Açıköğretim kaliteli bir eğitim sunmak istiyorsa bunu dikkate almalı.” (L-E-31)

“Açıköğretimde akreditasyon standartları aslında öğrencilerin memnuniyetini de baz alıyor. Öğrencilere danışmanlıktan, ders kayıtlarından tutun da ders içeriklerine sınavlara kadar birçok alanda öğrencinin memnuniyetsizlik duyması aslında sistemin de iyileştirilmesi gereken yönleri olduğunu göstermektedir.”

3.4.7. Akreditasyonun Sürekliliği

Katılımcıların görüşlerine göre uzaktan eğitim sistemi sürekli olarak geliştirilmeli, değişmelere ve yeniliklere açık olmalı ve bu durum belirli bir denetim mekanizmasına sahip olmalıdır. Bu değerlendirme mekanizması hem kurum için değerlendirme sistemiyle hem de bağımsız akreditasyon kuruluşları ile yapılmalıdır. Ancak akreditasyonun sürekliliği de bu noktada önem taşımaktadır. Akreditasyonun kurum kültürü haline gelmesi akreditasyonun kuruma kazandıracağı yararları belirli iki zaman arasında değil kurumun tüm hayatı boyunca elde etmesine imkan sağlamaktadır.

“Gelişmeler, değişmeler nedeniyle sistem güncellenmeli, yeniliğe açık olmalıdır. Akreditasyon da tek seferlik bir süreç olmamalı.” (P-K-5)

“Örgün eğitime göre daha büyük bir eğitim sorumluluğu taşıdığı için açıköğretimin 7/24 gelişmeye açık olması gerekiyor. Açıköğretimde akreditasyonun sürekliliği sağlanırsa gelişme devam edecektir.” (D-K-3)

3.5. Akreditasyonun Önündeki Engeller

Açıköğretimde akreditasyon sürecinin önündeki engeller çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre akreditasyon sürecindeki temel etkenler şu şekildedir:

Tablo 9. Öğretim Elemanlarının Akreditasyon Sürecinin Önündeki Engellere Yönelik Görüşleri

Görüş	f
Uzaktan eğitim kurumlarında kalite kültürünün yerleşmemiş olmaması	4
Akreditasyonun önemini anlaşılması	4
Kurumların kendilerini akreditasyon sürecine hazır olarak görmemeleri	4
Akreditasyonun bir ihtiyaç olarak hissedilmemesi	3
Akredite edecek ulusal bağımsız kuruluşların bulunmayışı	3

Öğretim elemanları tarafından ifade edilen akreditasyona yönelik engellerden bazıları şu şekildedir: “Türkiye’de uzaktan eğitimde akreditasyon ile ilgili sorunlar mevcut. Uzaktan eğitim veren kurumlarda kalite kültürünün yerleşmemiş olması bence bu sebeplerden biri.” (ÖG-K-4)

“Açıköğretimde öğrencilerin çeşitli sorunları var. Bence bu durum eğitim kalitesini etkiliyor. Kaliteyi araştırarak, sorgulayacak bir mekanizma lazım. Gördüğüm kadarıyla böyle bir mekanizma da yok.” (L-E-27)

“Açıköğretimde kaliteyi kim değerlendirecek? Öncelikle buna bakmak lazım. Türkiye’de uzaktan eğitime yönelik akreditasyon kuruluşları da yok. Hal böyle olunca uzaktan eğitimin akreditasyonuna yönelik bir ortam da doğmuyor.” (DÖÜ-K-1)

“Akreditasyonun önemi sadece açıköğretimde değil tüm kurumlarımızda anlaşılmalı. Ciddi bir öğrenci mevcut bu alanda. Bu anlamda açık ve uzak öğretimde kalite konusu aslında milyonlarca öğrenciyi, hatta ülkeyi etkileyecek düzeyde. Türkiye’de özellikle milyonlarca öğrencisi bulunan uzaktan ve açıköğretimde akreditasyon gündeme gelmeli, önemsenmeli diye düşünüyorum.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, açıköğretim sisteminin kalitesine ve sistemin sorunlarına ilişkin öğretim elemanları ve öğrencilerin algılarını belirlemek, sistem içindeki bireylerin görüşlerine dayanarak sistemin geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunmaktır. Araştırmada dört temel sonuca ulaşılmıştır. Bunlardan birincisi, katılımcılar açıköğretim sisteminin kalitesinin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu gelişim derslerin yapısı, ölçme değerlendirme sistemi, öğretim elemanlarının niteliği, ders yapısı gibi birçok alanda olması beklenmektedir. Araştırmada günümüze kadar sistemin kalitesinin temin edilememesinin önünde bazı engellerin olduğu algısı ortaya çıkmıştır. Bu algının ortaya çıkmasındaki etkenler de çeşitlilik göstermektedir. Özellikle sistemin ticari amaç için kurulmuş olduğu algısı ve kalitenin sağlanmasına yönelik ciddi girişimlerin olmayışı gibi faktörler bu algının ortaya çıkmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Açıköğretim sisteminin önemli bir parçasını oluşturan öğrencilerin, sistemin kalitesine yönelik mevcut sorunları kendi bakış açılarıyla ortaya konmuştur. Çünkü, öğrenciler kalite temini ve değerlendirme süreçlerinin önemli paydaşları olduğundan, öğrencilerin memnuniyeti ve kalite temini açısından yükseköğretim kurumlarının öğrenci görüşlerine önem vermesi kaçınılmazdır (Popli, 2005; Douglas ve Douglas, 2006). Buna göre

öğrencilerin yarısından fazlası sistemin ücretlendirme sistemi ve ölçme değerlendirme sistemi üzerinde memnuniyetsizlik yaşamaktadır.

Paydar ve Doğan (2019)'ın araştırmasında ölçme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da açıköğretim sisteminde ölçme değerlendirmenin çeşitlendirilmesi ihtiyacına yönelik bulgular elde edilmiştir. Dolayısıyla Paydar ve Doğan (2019)'ın bulgularıyla bu araştırma arasında paralellik bulunmaktadır. Öğrencilerin kayıt ücretlerinin fazla olmasına yönelik görüşü, sistemin kalitesi ile doğrudan ilgili olmasa bile öğrencilerin sisteme yönelik olumsuz bakış açısına neden olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde açıköğretim sisteminde yanlış cevapların puanlamaya etkisine yönelik öğrencilerin memnuniyetsizliği, öğrenci psikolojisinden kaynaklanan kolay ders geçme, diplomaya erken sahip olma gibi endişelerden kaynaklanabilir. Ancak öğrenciler tarafından belirtilen iletişimde yetersizlik, derslerin canlı olması ihtiyacı, öğretim elemanlarının yetersizliği algısı, sınav binalarına erişim gibi faktörler öğrencilerin sistemin kalitesinin önündeki engeller olarak görülmektedir ve bu faktörlerin doğrudan sistemin kalitesine yönelik faktörler olduğu görülmektedir. Karadağ ve Özgür (2021), Usta ve Hakan (2018) araştırmalarında açıköğretimde öğrenme ortamlarının çeşitlendirilmesi gerektiği bulgusuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla bu araştırma ile Karadağ ve Özgür (2021), Usta ve Hakan (2018) tarafından yapılan araştırmalar arasında paralellik bulunmaktadır. Ayrıca Usta ve Hakan (2018), araştırmasında sınav binalarına erişimin öğrenciler için bir zorluk olduğunu bulgulamıştır. Usta ve Hakan (2018)'ın araştırma bulguları bu araştırma ile paralellik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen ikinci sonuç öğrencilerin açıköğretim sisteminde algılanan bu engellerin ortadan kalkması için ve sistemin kalitesinin geliştirilebilmesi için ölçme değerlendirme sisteminin çeşitlendirilmesi, ücretlendirme politikasının yeniden ele alınması, derslerin yapısı gibi birçok faktöre vurgu yapmasıdır. Özellikle ölçme değerlendirme sisteminin çok yönlü olması gerektiği belirtilmiştir. Açıköğretim sisteminde sınavlar test usulü yapılmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi sistemin çok büyük bir yapıya sahip olmasıdır. Bu büyüklüğün en önemli göstergesi sistemde bulunan öğrenci sayısıdır. Türkiye'de yükseköğretimdeki öğrenci sayısının yarısından fazlasının açıköğretim sisteminde öğrenim gördüğü göz önüne alındığında ölçme değerlendirme sisteminin çeşitlendirilmesi pek mümkün görünmemektedir. Ancak gelişen teknoloji, yazılım ve bilgisayarların öğrenme ortamına dahil edildiği günümüzde, bunların ölçme değerlendirme sisteminde de kullanımı göz önüne alınabilir. Sınavların online olarak yapılması, birden fazla sınav yapılması, doğru-yanlış/eşleştirme gibi farklı soru tiplerine yer verilmesi, açık uçlu soruların sorulması ve verilen cevapların değerlendirilebildiği yazılımların geliştirilmesi ve sisteme entegre edilmesi ölçme değerlendirme sisteminin geliştirilmesinde etkin rol oynayabilir.

Açıköğretimde kalitenin temin edilmesinde akreditasyonun önemi kadar akreditasyon sürecinde baz alınacak standartlar da önem taşımaktadır. Kristoffersen vd. (1998)'ne göre standartlar, kalitenin tanımını rasyonelleştirmeyi ve onu daha objektif bir hale getirmeyi sağlamaktadır. Araştırmadan elde edilen üçüncü sonuç, açıköğretim sisteminde kalitenin sağlanmasında rol oynayabilecek standartlara ilişkindir. Araştırmanın sonucuna göre, açıköğretimde kalitenin temin edilebilmesi için ölçme değerlendirme sisteminin çeşitliliğinden derslerin yapısına, akademik kadronun yeterliğinden teknolojinin daha fazla kullanımına mezunların iş imkanlarının geliştirilmesinden güncel ve çağdaş içerik ve yöntemlere kadar birçok alanda yeniliklerin ve değişimlerin yaşanması gerektiği görülmektedir. Yükseköğretim kurumları bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayan kurumlardır. Kalkınmanın sağlanmasında yükseköğretim kurumlarının nitelikli işgücü yetiştirme, araştırma ve geliştirme ile topluma hizmet

sağlama misyonlarının önemi büyüktür ve yükseköğretim dünyada ülkelerin gelişmişlik düzeylerine doğrudan katkı yapan faktörlerden birisidir. Türkiye'nin gelecekteki konumunun belirlenmesinde yükseköğretim önemli bir etken olacaktır. Bu nedenle Türkiye'de açıköğretim sisteminin istenen etkiyi oluşturabilecek kaliteye ulaştırılması oldukça önem taşımaktadır.

Araştırmadan elde edilen dördüncü sonuç ise açıköğretim sisteminin akreditasyonuna yöneliktir. Araştırmanın sonucuna göre açıköğretim sisteminde akreditasyon, kaliteyi sağlayabilecek unsurlardan biri olarak görülmüştür. Bunun yanında akreditasyonun açıköğretim yükseköğretim kurumlarının uluslararası geçerliğinin sağlanmasında, mezunların istihdamının artışında, kuruma olan güvenin temin edilmesinde, kurumun zayıf yönlerinin tespit edilmesinde ve öğrencilerin memnuniyet duymasında önemli rol oynayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Kalitenin sağlanması bütün eğitim kurumlarında önem taşımakla beraber kalite konusunda tartışmalara açık olan açıköğretim hizmet veren yükseköğretim kurumlarında daha fazla önem teşkil etmektedir. Zhang, Li, Shan (2015)'a göre açıköğretim sunan yükseköğretim kurumlarının kalite güvencesi ve geliştirilmesine yoğunlaşmak ve kalite güvence sistemini oluşturmak, bu kurumların iyi bir imaj oluşturmalarını ve uzun vadeli gelişimlerini devam ettirebilmek için kaçınılmaz bir durumdur. Açık üniversitelerin eğitim kalite güvencesi ve geliştirilmesine odaklanmak ve iç ve dış entegre eğitim kalite güvence sistemini oluşturmak, açık üniversitelerin iyi bir imajını oluşturmak, okul işletme özelliklerini somutlaştırmak ve uzun vadeli gelişimlerini sürdürmek için kaçınılmaz bir seçimdir. Ülkemizde son yıllarda yükseköğretimde uzaktan eğitime ilişkin kalite ve akreditasyona ilişkin ilk kıvılcıklar belirmeye başlamıştır. Anadolu Üniversitesi ilk akreditasyon çalışmasına 2014 yılında başlamış ve 2015 ile 2017 yılları arasında geçerli olmak üzere Açıköğretim Fakültesi bünyesinde bulunan 28 önlisans programı organizasyon yönetimi, öğrenme yönetimi, ölçme ve değerlendirme yönetimi ölçütleri çerçevesinde "PEARSON Edexcel" kalite güvence belgesi almıştır. Bunun yanında 2016 yılında "Avrupa Uzaktan Eğitim Üniversiteleri Birliği"nin (EADTU) öz değerlendirme sürecine dahil olmuş, stratejik yönetim, öğrenciye destek, ders tasarımı, öğretim programı tasarımı, ders tasarımı, personele destek ölçütlerinde değerlendirilmiş ve açıköğretim sistemi içerisinde bulunan açıköğretim, işletme ve iktisat fakültelerinden toplam 11 lisans programı için 3 yıllık kalite ortaklığı etiketini almıştır ve 2019 yılında süresi biten kalite etiketi 2019 yılının sonunda tekrar yenilenerek 2022 yılının sonuna kadar uzatılmıştır. 2016 yılında Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Felsefe ve Sosyoloji lisans programlarının "FEDEK (Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği)" kuruluşu tarafından akredite edilmesine karar verilmiştir ve 2019 yılı ocak ayında resmi başvuru tamamlanmış olup süreç devam etmektedir (Anadolu Üniversitesi, 2019).

ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları doğrultusunda şu önerilerde bulunulmaktadır;

- (1) Açıköğretim sisteminde özellikle kalite kültürü benimsenmelidir. Gerek açıköğretim yükseköğretim kurumları gerekse de YÖK tarafından kalite teminine yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- (2) Ölçme değerlendirme sisteminde çeşitlilik sağlanmalı, birden fazla sınav, çoktan seçmeli test sınavlarının yanında sınavlarda doğru-yanlış soruları, eşleştirme soruları gibi farklı soru tiplerine yer verilmelidir.
- (3) Öğrenme materyalleri çeşitlendirilmeli ve zenginleştirilmelidir.
- (4) Akademisyenlerin niteliği değerlendirilmeli, akademisyen istihdamında kriterler yükseltilmeli, akademisyenlerin öğretime yönelik faaliyetleri belirli aralıklarla ve çağdaş yöntemlerle denetlenmelidir.

- (5) Sistemi en yakında tanıyan öğrencilerin memnuniyetsiz olduğu alanlara yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle öğrencilerle iletişimi artırabilecek, sorunları olduğunda çözüm bulunabilecek iletişim sistemi güçlendirilmelidir.
- (6) Öğrencilerin sınava girdikleri binalar yeniden gözden geçirilmeli, öğrencilerin sınav binalarına atanmasında ikametgahı ile sınav yeri arasında yakınlığa dikkat edilmelidir.
- (7) Öğrenciler tarafından kalitede eksiklik olarak algılanan ücretlendirme politikası yeniden ele alınmalıdır.
- (8) Sunulan öğretim programlarının etkililiği değerlendirilmeli ve gerekirse programda değişikliğe gidilmelidir.
- (9) İstihdamı kolaylaştırmak adına ülkenin ihtiyacı olduğu alanlarda programların açılmasına ağırlık verilmelidir.
- (10) Ders geçme sistemi belirli bir baraj puana bağlanmalıdır.
- (11) Açıktan yükseköğretim kurumlarında kalite bir kültür olarak benimsenmeli, gelenek haline gelmeli, kurum ve programlar sürekli olarak kalite arayışına girmelidir.
- (12) Açıköğretimde kaliteyi sağlamada standartlar belirlenmeli ve uygulanması yönünde denetleme ve izleme politikaları geliştirilmelidir.
- (13) Açıktan yükseköğretim kurumları akreditasyonu tek seferlik bir süreç olarak görmemeli, kalite standartlarına ulaşmayı ve bu standartları koruyarak, yeni gelişmeleri takip ederek oluşabilecek yeni kalite alanlarına erişmeyi de bir amaç olarak göyerek akreditasyonun sürekliliğini sağlamalıdır.
- (14) Kalitenin temin edilmesinde de dünyada uygulanan standartlar incelenmeli buna uygun değerlendirme sistemi kurulmalıdır.
- (15) Gelecekte yapılacak araştırmalar bağlamında, diğer ülkelerdeki açıköğretim hizmeti sunan yükseköğretim kurumlarının kalite anlayışı ve pratikleri ile ülkemizdeki durum karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Bunların yanında bu araştırmada yalnızca yükseköğretim bağlamında açıköğretim ele alınmıştır. Sonraki çalışmalarda ortaokul, ortaöğretim açıköğretim sistemi de ele alınarak Türkiye ve diğer ülkelerdeki sistemler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, D. (1993). *Defining educational quality: Biennial Report*. Institute for International Research.
- Anadolu Üniversitesi. (2019). Açıköğretim Sistemi Kalite Güvence Birimi. Erişim adresi: <http://aoskalite.anadolu.edu.tr/yapilan-calismalar.html>.
- Belawati, T. (2010). *Policy and Practice in Asian Distance Education*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Pearson.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Publications.
- Çelik, E., Arslan, M., & Yıldırım, S. (2020). Açıköğretim öğrencilerinin e-kitap kullanımının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 333-347.
- Daniel, J. (1996). *Mega-Universities and Knowledge Media*. Kogan Page.
- Douglas, J., & Douglas, A. (2006). Evaluating teaching quality. *Quality in Higher Education*, 12(1), 1-13.
- European Commission (2013). *Opening up education to boost innovation and digital skills in schools and universities*. Erişim adresi: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-859_en.htm.
- Fırat, M., & Güney, Y. (2020). Açıköğretimin toplumda dijital dönüşüm işlevi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 53-62.
- Frydenberg, J. (2002). Quality standards in e-learning: A matrix of analysis. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 3(2), 1-15. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v3i2.109>.
- Gabel, M., Kupriyanova, V., Morais, R., & Colucci, E. (2014). *E-learning in European higher education institutions*. European University Association.

- Güneş, İ., Büyük, K., Öztürk, A., Gamze, T., Gümüş, S., & Atak, O. N. (2017). Kitlesele uzaktan eğitimde öğrenen-içerik etkileşimi: Anadolu Üniversitesi açık öğretim sistemi örneği. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 9-36.
- Hamutoğlu, N. B., Gültekin, G. S., & Savaşçı, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Açıköğretim uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 19-28. <https://doi.org/10.2399/yod.18.023>.
- Hebert, E., Lee, A., & Williamson, L. (1998). Teachers' and teacher education students' sense of efficacy: Quantitative and qualitative comparisons. *Journal of Research and Development in Education*, 31, 214-225.
- Jung, I., & Latchem, C. (2012). *Quality assurance and accreditation in distance education and e-learning: models, policies and research*. Routledge.
- Karadağ, N., & Özgür, A. Z. (2021). Anadolu Üniversitesi açıköğretim sisteminde öğrenenlerin ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 505-530.
- Kristoffersen, D., Sursock, A., & Westerheijden, D. F. (1999). *Quality assurance in higher education. Manual of quality assurance: procedures and practices (P303)*. EC/PHARE/ETF.
- LeCompte, M. D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60. <https://doi.org/10.3102/00346543052001031>.
- Lomas, L. (2002). Does the development of mass education necessarily mean the end of quality. *Quality in Higher Education*, 8(1), 71-79. <https://doi.org/10.1080/13538320220127461>.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Morse, J. M. (1991). Approaches to qualitative-quantitative methodological triangulation. *Nursing Research*, 40(2), 120-123.
- Ossiannilsson, E., Williams, K., Camilleri, A. F., & Brown, M. (2015). *Quality models in online and open education around the globe. State of the art and recommendations*. International Council for Open and Distance Education.
- Our World in Data. (2010). *Tertiary Education*. Erişim adresi: <https://ourworldindata.org/tertiary-education>.
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59-65. <https://doi.org/10.5961/jhes.2011.009>.
- Paydar, S., & Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162.
- Popli, S. (2005). Ensuring customer delight: a quality approach to excellence in management education. *Quality in Higher Education*, 11 (1), 17-24. <https://doi.org/10.1080/13538320500078874>.
- Porter, M., Van Teijlingen, E., Chi Ying Yip, L., & Bhattacharya, S. (2007). Satisfaction with cesarean section: Qualitative analysis of open - ended questions in a large postal survey. *Birth*, 34(2), 148-154.
- Savic, M., Ogeil, R. P., Sechtig, M. J., Lee-Tobin, P., Ferguson, N., & Lubman, D. I. (2019). How do nurses cope with shift work? A qualitative analysis of open-ended responses from a survey of nurses. *International journal of Environmental Research And Public Health*, 16(20), 3821.
- Shelton, K. (2011). A review of paradigms for evaluating the quality of online education programs. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 4(1), 1-11.
- Thorpe, M. (2003). External control and internal quality assurance. Planning and management in distance education. S. Panda (Der.), *Planning and management in distance education* içinde (ss.219-228). Kogan Page Limited.
- Usta, İ., & Hakan, A. (2018). Açıköğretim fakültesi sosyal bilimler önlisans programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2168-2178.
- Wahlen, S. (1998). Is there a Scandinavian model of education of higher education? *Higher Education Management*, 10 (3), 27-42.
- World Bank. (2020). *School enrollment, Tertiary (% gross)*. Erişim adresi: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.ENRR>
- Worthen, H., & Berry, J. (2002). Bargaining foe quality in higher education: A case study from the city colleges of Chicago. *Labor Studies Journal*, 27(1), 1-23. <https://doi.org/10.1177/0160449X0202700301>.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS). (2021). *Öğrenci İstatistikleri*. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zawacki-Richter, O., & Qayyum, A. (2019). *Open and distance education in Asia, Africa and the Middle East: National perspectives in a digital age*. Springer Nature.
- Zhang, Y., Li, M., & Shan, Q. (2015). Preliminary Research on the Construction of Education Quality Assurance System of the Open Universities. *2015 International Conference on Social Science, Education Management and Sports Education* içinde (ss. 1426-1430). Atlantis Press.